

Motion till riksdagen 2013/14:Fö247

av Peter Hultqvist m.fl. (S)

Försvaret och samhällets krisberedskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det svenska försvarets främsta uppgift är försvaret av Sverige, dess suveränitet och integritet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att sträva efter ett långtgående och fördjupat nordiskt försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om FN:s centrala roll i fredsfrämjande insatser och vikten av att förverkliga resolutionerna 1325 och 1820.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att åstadkomma en bättre stabilitet i försvarets personalförsörjning genom aktiva åtgärder när det gäller soldaternas villkor enligt motionens intentioner.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att via riksdagsbeslut fastställa stridsflyget JAS 39 Gripen och undervattenssystemen som nationella säkerhetsintressen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att fullfölja beställningen av en ny generation ubåtar, A-26.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra en särskild översyn av marinens framtida behov av ytfartyg.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att bibehålla och utveckla ubåtsjaktförmågan.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av riktade forsknings- och utvecklingsinsatser när det gäller nanoteknik, sensorer, undervattenssteknik, cybersecurity och räddningstjänst.

Fel! Okänt namn på

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upprätta ett nationellt samverkansprogram för försvarsindustrin.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att frågan om ett nytt lv-system med lång/medelräckviddigt luftvärn bör ges hög prioritet i den framtida materielplaneringen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Gotlands roll i det framtida försvaret av Sverige.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försvarets folkliga förankring och vikten av att skyndsamt utreda införandet av obligatorisk mönstring för unga män och kvinnor.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att skyndsamt utreda inrättandet av en ny nationstäckande statlig civilförsvarsorganisation.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som mening vad som anförs i motionen om genderarbetet.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om veteransoldatarbetet.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka samarbetet mellan Försvarsmakten, de frivilliga försvarsorganisationerna, MSB och skolsystemet i syfte att stärka ungdomars engagemang i samhällets krisberedskap.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att upprätta en svensk nationell strategi för cyberförsvar och cybersäkerhet.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att verka för upprättandet av en gemensam nordisk strategi för cyberförsvar och cybersäkerhet.

Inledning

Dagens hot är mer än tidigare föränderliga, utan gränser och därtill komplexa. Varje dag framträder hot mot svenska medborgare och viktiga samhällsfunktioner. Vissa är svåra att upptäcka och förutse, andra kan uppstå plötsligt eller växa fram successivt. Det är därför viktigt att förbereda vårt land, våra myndigheter och våra medborgare på risker och hot.

Sverige värnar sina grundläggande värden demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter både nationellt och internationellt. Svensk säkerhet stärks genom aktiva och trovärdiga bidrag till europeisk och global säkerhet. Ett starkt engagemang i FN är centralt. Det ligger i vårt svenska intresse att utveckla bilaterala och multilaterala relationer.

De senaste decenniernas förändringar i vår omvärld har varit omvälvande och i huvudsak positiva. Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har sedan kalla krigets slut för snart två decennier sedan förändrats i grunden.

Globaliseringen förändrar den världsbild vi är vana vid. Nya stormakter och grupperingar växer fram. Bakom de nya hoten står inte alltid en stat. Nästan alla Europas länder är nu medlemmar i såväl EU som Nato. Sveriges säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra länder med gemensamma demokratiska värderingar. Utvecklingen ställer krav på att Försvarsmakten ska kunna både ge och ta emot stöd från andra nationer, myndigheter och organisationer för att uppnå ökad effekt. Sverige är en integrerad del av Europa och EU.

Sverige är ett av världens mest globaliserade länder och mycket exportinriktat. Vår säkerhet är intimt kopplad till våra geografiska grannars och hela Europas säkerhet. Vi tillmäter det nordiska samarbetet extra hög betydelse. Sverige varken kan, vill eller ska isolera sig från omvärlden. Därför är samarbetet inom EU en hörnsten för svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Vi socialdemokrater ser försvars- och säkerhetspolitiken som en del i en helhet där den tillsammans med andra politikområden syftar till att skapa fred och säkerhet. Ytterst handlar det om att hävda och värna Sveriges suveränitet, våra rättigheter och nationella intressen. Detta är Försvarsmaktens främsta uppgift. Uppdelningen av Europa i öst och väst är borta. EU:s utvidgning har bidragit till att stimulera en snabb omställning där totalitära stater blivit demokratiska. Utvidgningen har bidragit till att öka säkerheten för Sverige och för hela vår kontinent.

Hoten mot Sverige och våra grannländer är svåra att förutsäga. De kan ha sin grund i konflikter och tvister kring energi- och råvaruförsörjning, vara ett resultat av miljöpåverkan och klimatförändringar, komma från naturkatastrofer och olyckor, härröra från organiserad brottslighet och terrorism eller ta formen av attacker mot känsliga tekniska och it-relaterade system. De kan uppstå plötsligt och beredskapen måste vara god. Det kan inte uteslutas att vi i framtiden kommer att utsättas för militära hot. Ett enskilt väpnat angrepp från annan stat mot Sverige är fortsatt osannolikt under överskådlig framtid. Kriser som även inbegriper militära maktmedel kan dock också uppstå även i vår del av Europa, och på längre sikt kan militära angreppshot tyvärr aldrig uteslutas.

Sverige måste ständigt analysera utvecklingen i omvärlden. Den politiska, ekonomiska, sociala och militära utvecklingen i Ryssland kommer att vara en avgörande faktor för Sveriges framtida säkerhetspolitiska situation. Sverige och EU måste intensifiera sin grannskapspolitik och öka utbytet och kontakter mellan människor och mellan våra länder. Vi vill också framhålla det viktiga kontaktskapande arbete som redan nu görs på lokal och regional nivå. Även om det finns positiva inslag i den ryska samhällsutvecklingen finns det anledning till fortsatt vaksamhet. Rysslands alltmer auktoritära styre kombinerat med ett allt mer aggressivt beteende mot vissa grannländer inger oro. Ryssland stärker medvetet sin militära förmåga samt ökar övnings- och underrättelseverksamheten. Detta påverkar den svenska och nordisk-baltiska säkerhetsmiljön.

Barentsområdet med delar av Arktis och Norska havet är också militärt strategiskt viktiga områden. Frågan om energisäkerhet – inklusive frågor om tillgång till och transport av energi – är en allt viktigare säkerhetspolitisk faktor. Energifrågan påverkar strategiska relationer i vårt närområde, där

Fel! Okänt namn på

komplexiteten nu ökar. En av utmaningarna ligger i den ökade ryska övningsverksamheten i Östersjön. Det ökade antalet fartygstransporter i Östersjön, ett resultat av Rysslands satsningar på hamnstaden Primorsk i Finska viken som navet i rysk oljeexport, medför även att risken för en omfattande miljöolycka i Östersjön ökar.

Att använda energileveranser som ett politiskt påtryckningsmedel kan aldrig accepteras. Att Ryssland vid ett tillfälle stängt av gasleveranserna till Ukraina är ett sådant negativt exempel. Kriget i Georgien, it-attacken mot Estland, utvecklingen i Afghanistankonflikterna i Afrika har gett erfarenheter som måste återspeglas i den svenska försvarsplaneringen. Det är tydligt att ett robust demokratiskt samhälle klarar alla former av kriser bättre. Ett brett säkerhetsarbete ska därför även i fortsättningen genomsyra vårt arbete från orsaksförebyggande och sårbarhetsreducerande till förhindrande, hanterande och återuppbyggande åtgärder.

Den svenska militära alliansfriheten har tjänat och tjänar oss väl. Vi har genom åren kunnat visa att det går att kombinera ett aktivt ansvarstagande för både vår egen och andras säkerhet med att vara militärt alliansfria. Militär alliansfrihet betyder inte passivitet – tvärt om.

Sverige är, och ska fortsätta vara, militärt alliansfritt. Detta är centralt för vår gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige ska inte ansöka om medlemskap i Nato. Att även i fortsättningen vara militärt alliansfritt ger Sverige ökade möjligheter att agera i internationella sammanhang. Vår grundläggande syn är att vår militära alliansfrihet ökar våra möjligheter att vara pådrivande för global nedrustning. Vi socialdemokrater vill att Sverige ska distansera sig från risken att kärnvapen används i internationella konflikter. Flera av Nato:s medlemsstater har användande av kärnvapen som en möjlighet i sina försvars- och säkerhetspolitiska doktriner. Genom att vara militärt alliansfria förbehåller sig Sverige rätten att självständigt utforma storlek och inriktning på försvaret. Den militära alliansfriheten har ett avgörande och brett stöd hos det svenska folket. Natomedlemskap saknar dessutom legitimitet. Den beskrivning av svensk säkerhetspolitik som fyra partier under socialdemokratisk ledning kom överens om 2002 är fortfarande giltig. Det är viktigt att vi inte svävar på målet om vårt lands säkerhetspolitiska grundhållning.

Grundprinciperna för Socialdemokraternas försvars- och säkerhetspolitik är:

- ? Att försvaret av Sverige och svenska intressen är Försvarsmaktens främsta uppgift.
- ? Att värna befolkningens liv och hälsa och att värna samhällets funktionalitet.
- ? Att värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.
- ? Ett nationellt försvar som förmår att hävda vår territoriella integritet.
- ? Att vår säkerhet stärks i samarbete och samverkan med andra. Ett fördjupat nordiskt försvarssamarbete och samarbete inom EU är centralt.

Medverkan i internationella operationer sker strikt med utgångspunkt från FN-mandat och på tydliga folkrättsliga grunder. Sverige ska vara militärt alliansfritt. Vi säger nej till svenskt medlemskap i Nato. Vi vill verka för internationell solidaritet genom FN, EU och OSSE. Försvarsmaktens organisation ska präglas av en tydlig folklig förankring, såväl när det gäller rekrytering, demokratiska värderingar som öppenhet och samverkan med det civila samhället. Vi vill utveckla och värna den svenska kompetensen inom försvarsindustrin när det gäller såväl luftstridssystem, marina försvarssystem som arméns behov. Svensk spetskompetens inom dessa områden är viktig dels för det internationella samarbetet, dels vår egen försvarsförmåga.

Utmaningar för Försvarsmakten

Försvarsmakten står inför flera stora utmaningar. Två exempel på de problem man nu brottas med är personalförsörjningen och den långsiktiga materieförsörjningen. Personalförsörjningen är ett närtidsproblem, materieförsörjningen ett mer framtida men det finns också delar av problematiken som är omedelbar. Den nuvarande 10-årsplanen för materiel är underfinansierad. Beställningen av nya JAS Gripen har gjort utmaningen än större. Att bidra till lösningar på dessa områden är därför en avgörande utmaning för att ta ansvar för Sveriges försvar. Särskilt viktigt är det att regeringen klarar ut den grundläggande finansieringen av Försvarsmaktens nuvarande organisation. Om detta inte sker klarar vi inte ens att upprätthålla nuvarande nivå och förmåga. Strävan efter ekonomisk effektivisering ska ständigt finnas, men det är inte verklighetsförankrat att tro på att detta kan lösa den nuvarande problematiken med finansiering av personalförsörjning och materiel. Det är viktigt att notera regeringens stora misslyckande angående detta. Att ha en solid grund, även ekonomiskt, innan man går vidare med nya projekt, är viktigt. Vår förmåga att hävda det svenska territoriet – med flyg- och marinstridskrafter upprätthålla ett fungerande skalförsvar i kombination med rimligt uthålliga arméstridskrafter – är det som krävs för att svenskt försvar ska kunna uppfattas både nationellt och internationellt som trovärdigt. Det svenska försvaret bör präglas av en tydlig ambition att utveckla en stark nationell dimension och att aktivt delta i en fördjupning av det nordiska samarbetet. Försvarsberedningens förslag om gemensam incidentberedskap och utbyte av information kring försvarsplanering inom Norden är mycket viktiga steg i detta arbete. Detta innebär självfallet inte att vi skulle avsäga oss medverkan i internationella insatser. Nationellt försvar går att kombinera med internationell solidaritet! Sverige bör vara pådrivande att stärka samarbetet även med de baltiska länderna. Det nordiska samarbetet är ytterligare en viktig strategisk utmaning. Det handlar om att i en djupare mening samverka när det gäller utbildning, övning och utvecklingsarbete.

Fel! Okänt namn

Gotland

Gotland har i säkerhetspolitiska sammanhang en särskild position. Sverige har ett särskilt ansvar i ett nordeuropeiskt perspektiv. Den ryska upprustningen och de allt större kommersiella intressena kring olje- och gastransporter i närområdet gör självfallet att Gotlands strategiska roll från försvars- och säkerhetspolitisk synpunkt måste ses över. En eventuell militär konfrontation i vår del av Europa skulle inte lämna Gotland utanför. Vi socialdemokrater prioriterar vikten av marin närvaro och luftförsvar i anslutning till Gotland och det kommer vi fortsätta att göra.

En särskild analys och studie av den försvars- och säkerhetspolitiska situationen på Gotland måste genomföras. Utvecklingen i Östersjön med ökad olje- och gasexport samt en stegrad militär övnings- och underrättelseverksamhet gör detta nödvändigt. En stridsgrupp med bas i flera olika vapensystem bör utformas. Den kan innehålla såväl luftvärn, mekaniserade enheter, förstärkt hemvärn som resurser inom flygvapnet och marinen.

Försvarets folkliga förankring

Sveriges försvars- och säkerhetspolitik är, och ska vara, allas ansvar. Den folkliga förankringen utgör därför en viktig komponent för det militära försvaret. Försvarsmaktens huvuduppgift är att värna territoriet, hävda den svenska suveräniteten och skydda landet mot militära angrepp. Försvarsmakten delar tillsammans med andra myndigheter och samhällsorgan ansvaret för att värna vår befolknings liv och hälsa, värna samhällets funktionalitet och värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättsäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

För att klara av sin uppgift, skapa legitimitet och vinna förtroende över tid är det nödvändigt att Försvarsmaktens personal och representanter speglar de demokratiska värden som de är satta att försvara. Vi är därför kritiska till det nya personalförsörjningssystemet eftersom vi inte tror att en liten yrkesarmé kommer att klara av att representera den breda allmänheten. Vi anser att den borgerliga regeringen har en övertro till att en liten insatsorganisation ska kunna hantera den breda palett av kriser som kan inträffa. I detta ingår också att se till att undanröja de strukturer som gör att det militära försvaret och dess stödmyndigheter inte klarar av att rekrytera kvinnor i tillräcklig omfattning.

Försvarsmaktens personalförsörjning

Regeringen valde att med en mycket knapp riksdagsmajoritet driva igenom det nya personalförsörjningssystemet och därmed göra den allmänna värnplikten vilande. Detta utan att det nya systemet var fullt utrett och att en lång

rad regelverk återstod att upprätta. Vi noterade redan 2010 Lagrådets tunga kritik mot lagens utformning samt att utredningen vilken låg till grund för förändringen blev klar först efter att lagen trätt i kraft. Att på dessa grunder och utan en bred överenskommelse i riksdagen genomdriva en förändring av denna stora betydelse är inte att betrakta som genomtänkt och ansvarsfullt. På svag parlamentarisk grund valde den borgerliga regeringen att göra omfattande förändringar av Försvarsmakten.

Den nuvarande personalförsörjningen brottas med avgörande problem. Det handlar framförallt om de omfattande soldatavhopp som i Försvarsmaktens officiella redovisningar sägs vara 20 procent, men där medieuppgifter ligger på en så hög nivå som 35 procent. Självfallet får detta allvarliga konsekvenser både för hållfastheten i organisationen och ekonomiskt. Detta kombinerat med ett vikande intresse för officersutbildning är mycket oroväckande. Mycket tyder på att insatsorganisation 2014 (IO14) inte kan förverkligas. Just nu är prognosen från Försvarsmakten att hela IO 14 kommer att vara fullföljd först 2023 – och under förutsättning att ekonomiska resurser tillförs. Förutom den grundläggande skörhet vi nu kan konstatera i den nya personalförsörjningen, klingar arvet från den allmänna värnplikten successivt av. ”Värnpliktsmagasinet” är i det närmaste uttömt. Detta har hittills varit den primära rekryteringskällan. Det innebär att endast en krympande del av befolkningen uppstår kompetens om hur kriser och konflikter ska hanteras. Samtidigt leder detta till att Försvarsmaktens folkliga förankring minskar. Långsiktigt är detta definitivt inte bra. Detta kan leda till ett på sikt ”besvärande avstånd” mellan Försvarsmakten och allmänheten, vilket också påverkar rekryteringen – både kvalitativt och kvantitativt. En rad åtgärder bör nu utredas för att kunna bemanna krigsförbanden på ett stabilt, uthålligt och hållfast sätt samt garantera den folkliga förankringen i Försvarsmakten:

1. Införande av obligatorisk mönstring för alla män och kvinnor vid 18 års ålder, vilket motsvarar cirka 110 000 – 120 000 ungdomar i varje årskull. Den nuvarande registreringen på internet bör ersättas med en inledande mönstring. Därefter bör målet vara att ta ut cirka 20 procent till en ”riktig mönstring” med personlig inställelse. Detta återskapar ett grundläggande band mellan befolkning och Försvarsmakten om att försvaret av riket är ett nationellt intresse som angår alla. Vi skapar därmed en organisation som i den händelse att den ”vilande” värnplikten ska återupptas, kan ta sig an den i det läget grannlaga ”skarpa” mönstringsuppgiften.

2. Denna inkörsport till totalförsvaret ger också en helt annan bredd för rekrytering till Försvarsmaktens olika yrken, då bland annat officersbanan. Man når ut till grupper av ungdomar som man med nuvarande rekryterings- och kampanjssystem inte når fram till. Mönstringstillfället blir en unik möjlighet att visa upp Försvarsmakten och dess uppgifter på ett djupare och mer rättvist sätt än vad som just nu är fallet i olika rekryteringssammanhang.

3. Möjligheten att erbjuda de som mönstrar grundläggande militär utbildning (GMU), utbildning inom ett nyorganiserat civilförsvaret (se nedan), Hemvärnet (NS/Hv) och övriga frivilligorganisationers möjligheter.

4. Återskapa utbildningsreserven.

Fel! Okänt namn på

NS/HV:s beväpning bör i ett första steg ses över och kunna höjas i nivå. Ett nästa steg skulle kunna vara att öka NS/Hv:s numerär.

Genderfrågorna i Försvarsmakten

Försvarsmakten arbetar kontinuerligt med frågan om jämställdhet. När jämställdhetslagen 1980 trädde i kraft fick kvinnor börja söka vissa militära tjänster. Sedan dess har mycket hänt och Försvarsmakten bedriver ett aktivt arbete för att skapa en jämställd organisation. Vi socialdemokrater vill understryka att detta ska vara en ständigt pågående process som inte kan anses ”färdig”. Att kontinuerligt göra genderanalyser i förbanden och försvarsgrenarna är en nödvändig del i kvalitetsarbetet kopplat till personalförsörjningen. Det handlar bland annat om att utbyta erfarenheter och erfarenheter mellan förbanden och försvarsgrenarna, vilket i sin tur ska bidra till god arbetsmiljö och öka attraktionskraften i soldatyrket.

Att kontinuerligt arbeta med genderfrågorna är också att ständigt bli mer trovärdig i uppdraget med att försvara demokratiska värderingar, nationellt som internationellt. Finns det ett kontinuerligt genderarbete inom Försvarsmakten ökar förutsättningarna för personalen att vara goda företrädare för demokrati och mänskliga rättigheter även under internationella operationer. Vi socialdemokrater välkomnar det nyinrättade NCGM, Nordic Centre for Gender in Military Operation på Livgardet.

Veteransoldater

Veteransoldatarbete ska ha fokus på preventivt arbete och måste bedrivas med långsiktigt perspektiv. Det ska i möjligaste mån vara ett decentraliserat arbete som fokuserar på veteransoldatpolitiken primärt före, men även under och efter en insats. De ideella organisationerna har en viktig kamratstödande roll och deras kunskaper ska tas till vara såväl inom Försvarsmakten som i övriga samhället.

Veteranen och dess anhöriga ska vara i centrum för veteransoldatpolitiken. Vi vill se över möjligheten att på nationell nivå införa ett särskilt veteransoldatkort för utlandsveteranerna, med förmåner vid besök på museer, osv.

Det är viktigt att fånga upp erfarenheterna av veteransoldater. Vi socialdemokrater vill särskilt framhålla vikten av forskning och internationella kunskapsutbyten på området.

En utmaning för framtiden är att fler politikområden än försvar måste involveras i veteransoldatarbetet. En skada av exempelvis psykisk karaktär efter en insats, kan ge sig till känna många år efter avslutad insats – det är därför av vikt att kunskap om de särskilda behoven för veteransoldater och deras anhöriga finns på bred front i samhället. Vi vill särskilt peka ut att Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Regeringskansliet har ett särskilt ansvar för

att utveckla denna breda förståelse för veteransoldatfrågorna i övriga samhället.

Ny civilförsvarsorganisation

Vår krisberedskap i samhället ska vara folkligt förankrad och effektivt organiserad. Civilförsvaret bör aktiveras – men inte nödvändigtvis med den utformning det tidigare hade. Samhällets sårbarhet inför olika kriser har ökat. Sjukvårdsberedskapen och livsmedelsberedskapen har försvagats. Våra möjligheter att möta stora olyckor och naturkatastrofer med omfattande störningar inom samhällets infrastruktur, it-system, transporter, elförsörjning, omhändertagande av djur, m.m. behöver förbättras. Riksrevisionen har sedan några år avslutat ett flerårigt revisionsprogram om ”hoten mot Sverige”. Det behövs nu ett nytt samlat grepp om hur samhällets krisberedskap ska kunna stärkas. Att möta även militära angrepp bör ingå i detta. Vi socialdemokrater menar att det åter kan behövas en civilförsvarsutbildning – men med en annan inriktning är den tidigare.

Arméförbanden

Flera allvarliga problem omfattar arméns situation. Arméförbandens bemanning är det mest överskuggande problemet. Till detta kommer bekymren med soldatavhopp som skapar obalans i systemet och dessutom bidrar till extra kostnader. Detta är en avgörande utmaning. Arméns stora utmaning är personalförsörjningen och att kunna på ett stabilt sätt bemanna dess krigsförband. När det gäller det grundläggande problemet med stabiliteten i organisationen finns för närvarande ingen annan väg att gå när det gäller kontinuerligt tjänstgörande personal GSS/K än att satsa på lönenivåer som är attraktiva, försäkringar, premier efter halvtid och heltid, stöd till vidare studier, avancerade och komplexa övningar. Soldaterna måste känna att det finns en utveckling och utmaningar i deras arbete. Det finns en särskild politisk uppgörelse om dessa frågor som också omfattas av ett riksdagsbeslut. Gruppen tidvis tjänstgörande personal GSS/T omfattas av allvarliga rekryteringsproblem. Värnpliktsmagasinet är tomt. Nu gäller grundrekrytering till alla platser inom GSS/T. Möjligheten att rekrytera alla dessa tidvis tjänstgörande soldater som samtidigt ska arbeta i ett civilt yrke är problematiskt. Trots detta är det rimligt att fortsätta ansträngningarna med rekryteringen, men att det måste finnas en beredskap för att gå in med särskilda stimulanser och förmåner om situationen kräver det.

NS/Hv är den del av Försvarsmakten som idag täcker stora delar av landets yta. Detta är av stor vikt för att bibehålla en bred kompetens om kris- och konflikthantering bland det svenska folket. NS/Hv bör ges en tydligare roll när det gäller territorialförsvaret. Även förändringar i systemet kan bli aktuellt

Fel! Okänt namn på

om ej resultaten förbättras. I ett första steg vore det rimligt att stärka NS/Hv:s nivå av beväpning. I ett andra steg kan en utökad numerär övervägas. Ett system med reservister bör utredas. Det kan innebära att den som en gång utbildats till soldat men avslutat sin tjänstgöring inom FM ska vara tjänstgöringsskyldig under tio år. Dessa ”reservister” skulle vara krigsplacerade och skulle kunna kallas in vid behov. Här återinförs ett pliktssystem, krigsplacering och repetitionsutbildning. Detta är särskilt betydelsefullt för armén. Arméns övningsverksamhet måste successivt utvecklas. Övningar i bataljon bör eftersträvas inom varje truppslag. Övningar inom brigadsystemets ram bör genomföras med viss regelbundenhet och prioriteras för arméns del. Övningsverksamhet där marin-, flyg- och arméförband samverkar är viktig. Organisationen bör byggas med denna inriktning. Det är viktigt att återskapa denna kompetens inom Försvarmakten. Bristen på materiel bör uppmärksammas. Det gäller särskilt brist på fordon och bataljonsartilleri. Det är mer än uppenbart att dagens granatkastare som är ålderstigna bör förnyas. Specialförbanden har ett särskilt värde. De är allsidiga och besitter en mycket hög kompetens. De bör till numerär – om möjligt – utvidgas. Inte minst den svåra och komplexa miljö som Försvarmakten möter vid vissa internationella operationer, terroristhot m.m. motiverar detta.

Marinförbanden

Sveriges geografi präglas av en lång kustremsa. Marinen är avgörande för trovärdigheten i skalförsvaret. Undervattenssystemen har en särskild betydelse. Sverige har på detta område en gedigen tradition och kompetens som inte får gå förlorad. Därför bör riksdagen besluta om att undervattenssystemen ska utgöra ett nationellt säkerhetsintresse och därmed höja dem över de upphandlingsregler som gäller inom EU.

Den ubåtsjaktförmåga som finns idag behöver om den ska upprätthållas förnyas och stärkas. Förmågan måste omfatta både fartyg och helikoptrar. Detta bör också prioriteras i framtida investeringsplaner. Beställningen av den nya ubåtsgenerationen A-26 måste fullföljas. Av särskild betydelse är även marinens tillgång till ytfartyg på längre sikt. På denna punkt bör en särskild översyn genomföras.

En viktig tillgång är amfibieförbandet i Berga. Förmågan till strid i skärgårdsmiljö bör behållas. Detta förband måste garanteras långsiktiga utvecklingsmöjligheter. Det ska behållas och också betraktas som en stark resurs i ett nordiskt-baltiskt perspektiv.

Visbykorvetterna är ett ytterst avancerat och väl utvecklat vapensystem. I takt med att antalet enheter i marinen minskat är överlevnadsförmågan på respektive enhet av största betydelse. Därför har Visbykorvetterna utvecklats till världsklass med en lång rad tekniska system som starkt försvårar just upptäckt. Ingen annan nation har serieproducerat stridsfartyg med så låga nivåer för röjande av signatur som Visbykorvetterna. Samtliga korvetter som

levereras till Försvarsmakten bör utrustas med sensorer och vapensystem enligt ursprunglig plan.

Flygförbanden

Riksdagen har fattat beslut om att den nya JAS 39 Gripen E ska utvecklas. Regeringen har medgivit Försvarsmakten att beställa upp till 60 flygplan. Detta är nödvändigt för att svenskt flygvapen i perspektivet 2020 till 2030 ska uppfattas som relevant av omvärlden. Stridsflyget bör i likhet med undervattenssystemet av riksdagen klassas som nationellt säkerhetsintresse. En nationell kompetensstrategi för flygvapnet bör upprättas. Detta för att i flygvapnets alla dimensioner långsiktigt garantera en fungerande och god kvalitet i kompetensutvecklingen. I anslutning till våra flygbaser bör ett bättre system än idag med luftvärnsskydd upprättas. Med tanke på den stora investering som JAS Gripen-systemet utgör samt den centrala roll för Sveriges försvar som detta system har så är det helt orimligt att inte erbjuda ett modernt kvalificerat och lång/medelräckviddigt luftvärnssystem. Då blir det balans. Frågan om ett nytt lv-system med lång/medelräckvidd bör ges hög prioritet i den framtida materielplaneringen.

Forskning och utveckling

Utvecklingsverksamheten genomgår för närvarande förändringar. Från att tidigare ha varit inriktad mot att skapa långsiktig handlingsfrihet är den nu i stället inriktad på att stödja den fortsatta förändringen av Försvarsmakten.

Den svenska kompetensen när det gäller undervattens teknik är av särskild betydelse. Att upprätthålla den är strategiskt såväl från industriell som från säkerhetspolitisk horisont. Att bibehålla och utveckla kompetensen på detta område är att beteckna som ett svenskt säkerhetsintresse. Vi förordar således en långsiktig satsning på detta område som är av stor nationell betydelse.

Vi vill understryka den roll som forskning och utveckling har för att, utöver att bidra till teknik- och materielutveckling, generera kunskap om teknik och framtida hot och ta fram underlag för såväl politisk nivå som myndighetsnivå. Nationell forskning och utveckling bidrar till självständighet i nationella beslut. Vi socialdemokrater vill se en ökad samordning av forskningsverksamheten om det gynnar rationaliteten. Vi socialdemokrater förordar särskilt riktade forskningsinsatser när det gäller nanoteknik, sensorer, undervattens teknik, cybersecurity och räddningstjänster.

Fel! Okänt namn

Försvarsindustrin

Helheten och omfattningen av svensk försvarsindustri gör att behovet av en långsiktig och samlad strategi framstår som nödvändig. Utan en tydlig strategi och uttalad ambition från statsmaktens sida kommer den svenska försvarsindustrin att successivt erodera och försvagas. För att vända denna utveckling ska statsmakten inleda ett arbete tillsammans med bland annat de fackliga organisationerna för att upprätta ett långsiktigt samverkansprogram. Syftet ska vara att utveckla den svenska försvarsindustrin och dess kompetens med bäring på även den civila sektorn. Dessutom åligger det regeringen att med engagemang säkerställa de svenska säkerhetsintressena och därmed inför EU motivera egenproduktion av strategiska försvarssystem. Med utgångspunkt i kraven på konkurrensneutralitet har EU-kommissionen nu lagt fram ett direktiv som reglerar framtida försvarsupphandlingar. Det är viktigt att vi värnar om den svenska försvarsindustrin och inte försöker bli ”bäst i klassen” – de stora EU-länderna måste gå före och visa först att de menar allvar med en mer harmoniserad marknad för försvarsmateriel.

Svensk försvarsindustri präglas av hög teknisk kvalitet och har vuxit fram genom beställningar från svenska staten som byggt på direkt militära behov. De högkvalificerade produkter som genom forskning och hög kompetens utvecklats har så småningom med framgång kommit till nytta i olika typer av civil produktion.

Även om försvarsindustrin idag till stora delar är ägd av utländska intressen finns i Sverige en kvalificerad kompetens som är respekterad. Den gör att dessa företag gärna ser en fortsättning på sitt svenska engagemang som byggt på bland annat en tradition av beställningar och utvecklingsarbete i nära samverkan med svenska staten. Den position som svensk försvarsindustri nått beror på kombinationen av försvars-, närings- och forskningspolitiska intressen. Denna grundläggande bredd har gett försvarsindustrin en stark regionalpolitisk betydelse med orter som Linköping, Örnsköldsvik, Karlskrona och Karlskoga som några viktiga knutpunkter.

När synen på denna sektor förändras från statsmaktens sida får detta självfallet konsekvenser. Om upphandling av försvarsmateriel, vilket nu är fallet, reduceras till att ”köpa från hyllan” på en internationell marknad förändras hela näringens förutsättningar och framtidsutsikter. Särskilt allvarligt blir läget när produkter som tagits fram i nära samarbete med svenska staten till mycket stora belopp inte handlas upp av det svenska försvaret. Självfallet kan produkter som saknar referensbeställningar i den egna försvarsmakten inte med framgång och trovärdighet marknadsföras internationellt.

Principen som nu gäller med att ”nyanskaffning bör, när så är nödvändigt, i första hand ske av på marknaden befintlig, färdigutvecklad och beprövad materiel” får negativa effekter för möjligheterna att upprätthålla forskning, teknikutveckling, spetskompetens och även i förlängningen arbetstillfällen. Dessutom ska inte kopplingen till behovet av egen materieförsörjning i ett så kallat skarpt läge och den generella betydelsen för näringslivsutvecklingen

och den regionala balansen glömmas bort i sammanhanget. Ett nationellt samverkansprogram för försvarsindustrin bör upprättas.

Krisberedskap

Vi behöver en god men också effektivt organiserad krisberedskap i samhället. Civilförsvaret bör aktiveras – men inte nödvändigtvis med den utformning det tidigare hade. Samhällets sårbarhet inför olika kriser har ökat. Sjukvårdsberedskapen och livsmedelsberedskapen har försvagats. Våra möjligheter att möta stora olyckor och naturkatastrofer med omfattande störningar inom samhällets infrastruktur, it-system, transporter, elförsörjning, omhändertagande av djur, m .m. behöver förbättras. Riksrevisionen har sedan några år avslutat ett flerårigt revisionsprogram om ”hoten mot Sverige”. Det behövs nu ett nytt samlat grepp om hur samhällets krisberedskap ska kunna stärkas. Att möta även militära angrepp bör ingå i detta. Vi anser att det åter kan behövas en civilförvarsutbildning – men kanske med en annan inriktning är den tidigare. En landsomfattande civilförvarsorganisation bör åter byggas upp som ett samhälleligt och statligt åtagande. En särskild utredning om detta bör skyndsamt tillsättas.

Försvarsmakten har tillsammans med bland annat Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och andra myndigheter ett ansvar att förbereda samhället och medborgarna på olika typer av kriser och incidenter. Kunskapen om olika sätt att skydda sig måste bli mer spridd. Försvaret ska också stärka det medborgerliga engagemanget för skydd och krishantering. Därför måste medborgarnas engagemang och kunskap bättre tas tillvara. De frivilliga försvarsorganisationerna är centrala i detta arbete. Ökad kunskap om krishanteringsförmåga och gemensamma ansvar för samhällets stabilitet bör komma även samhällets yngre medborgare till del. Därför vill vi socialdemokrater se ett ökat samarbete mellan Försvarsmakten, de frivilliga försvarsorganisationerna, MSB samt grundskolan och gymnasieskolan på detta område. Syftet med ett sådant samarbete ska vara att förmedla kunskap om såväl Försvarsmaktens som de civila myndigheternas roll och förmåga i olika krissituationer. Men också att öppna för engagemang och intresse för dessa frågor hos svensk ungdom.

Cybersäkerhet

Vi måste inse att sårbarheten i vårt högteknologiska samhälle är en säkerhetspolitisk utmaning. Idag är kapade datorer de nya missilerna och inplanterade virus en ny tids biologiska stridsmedel. De handlar inte bara om att det fysiska territoriet är hotat, utan även funktioner och värderingar som vi delar med andra människor världen över. Ett exempel är hur vårt grannland Estland drabbades 2007 av en samlad attack från utländska datorer mot centrala sam-

Fel! Okänt namn på

hällsorgan i samband med en känslig konflikt kring ett sovjetiskt krigsminne. Det är dessa nya hotbilder som vi både civilt och militärt måste rusta samhället för. Försvaret måste utveckla förmågan att möta även dessa nya hot.

Sverige behöver öka delaktigheten i internationella cybersäkerhetsövningar för att förbättra förmågan till ”cyber incident response”, öka samverkan mellan offentlig och privat sektor, stärka samverkan mellan de regionala, nationella och internationella nivåerna. Vi vill också se ökad forskning och utbildning på området cybersecurity. Sverige ska vara en världsledande nation – och i det begreppet ingår även att vara ledande när det gäller it-säkerhet.

En lång rad nationer har skapat en nationell strategi för cybersäkerhet. Så har inte skett i Sverige. Olika typer av cyberangrepp kan slå ut och lamslå stora delar av samhället. Det är av stor vikt att det finns en väl fungerande samhällsorganisation och strategi på detta område. En övergripande nationell strategi kombinerad med att arbeta gemensamt i ett nordiskt perspektiv med dessa frågor är angeläget. Här skulle en efterföljare till den s.k. Stoltenberg rapporten med fokus på nordisk cybersäkerhet kunna fylla en viktig funktion. Ett gemensamt nordiskt program för cyberförsvar och säkerhet bör upprättas.

Fredsfrämjande insatser

Det är FN:s säkerhetsråd som har huvudansvaret för internationell fred och säkerhet. Militära insatser ska alltid grundas på ett FN-mandat. Däremot kan det skilja sig åt vilken organisation FN ger i uppdrag att utföra insatsen. Det kan exempelvis handla om Nato, EU eller OSSE. Inom FN-systemet ser man det som en ganska naturlig utveckling att de bäst lämpade organisationerna kan ansvara för de mer komplexa insatserna. Det ses också som något positivt att regionala organisationer som EU eller Afrikanska unionen tar ett större ansvar.

FN:s fredsfrämjande verksamhet är hårt ansträngd av allt fler och allt mer komplexa uppdrag. FN:s resurser är ytterst ansträngda.

De fredsbevarande och fredsframtvängande insatserna har stort behov av välutbildade soldater och materiel. FN:s verksamhet på det fredsfrämjande området är både viktig och efterfrågad. FN är den organisation som har huvudansvaret för fred och säkerhet och dess verksamhet har en unik legitimitet. Vi ser det internationella behov som finns för att stärka FN:s fredsinsatser. Tyvärr har Sverige endast ett fåtal soldater i FN-ledda insatser idag. Vi vill se en bättre balans mellan de insatser som leds av FN och andra aktörer. Vi vill att nästa större fredsbevarande insats som Sverige deltar i är FN-ledd.

Betydande resurser måste satsas på de behov som kvinnor och flickor har av skydd och stöd under och efter en konflikt likaväl som gäller utbildning i genusfrågor för dem som skall tjänstgöra utomlands i konflikter. Därför vill vi socialdemokrater satsa på utbildning i genuskunskap och i FN resolutionerna

Fel! Okänt namn på

1325 och 1820 vad gäller både den personal som tjänstgör i Sverige och den personal som ska delta i internationella operationer.

Stockholm den 3 oktober 2013

Peter Hultqvist (S)

Åsa Lindestam (S)

Clas-Göran Carlsson (S)

Kent Härstedt (S)

Peter Jeppsson (S)

Anna-Lena Sörenson (S)

Eva Sonidsson (S)